

JEDU

Jokilaaksojen
koulutuskuntayhtymä

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO

Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisala

Artesaani

Vaatetusala

Ohjaustoiminta

Muotoilu

Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisala

Sisustusrakennusala

Hyväksytty 19.5.2015

Sisällys

JEDU

Jokilaaksojen
koulutuskuntayhtymä

	1
1. JOHDANTO	3
2. KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO	3
3. AMMATTIALAN KUVAUS	3
4. AMMATTIALAN ARVOPERUSTA	3
5. PERUSTUTKINNON TAVOITTEET	4
6. KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN	5
7. YHTEISET TUTKINNON OSAT AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA	8

1. JOHDANTO

Tämä opetussuunnitelma on laadittu käyttäen suunnittelun **perustana Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon perusteita, OPH:n määräys 28.10.2014, Dno 53/011/2014** ja Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän opetussuunnitelman pedagogista toimintaohjetta 2014.

Opetussuunnitelma on laadittu paikalliseen toimintaympäristöön sopivaksi yhteistyössä työelämän kanssa. Opetussuunnitelmaa ja sen toteuttamista kehitetään työelämästä ja opiskelijoilta saadun palautteen perusteella.

2. KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO

Tutkinto on mahdollista suorittaa Kalajoen, Piippolan ja Nivalan ammattiopistoissa

3. AMMATTIALAN KUVAUS

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnossa on kaksi osaamisalaa: tuotteen suunnittelu ja valmistus sekä ympäristön suunnittelu ja rakentaminen. Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto sisältää työ-, elinkeino- ja kulttuurielämästä lähtöisin olevia ammattialoja, jotka eroavat toisistaan materiaalin ja/tai erityisosaamisen perusteella. Koulutuksen järjestäjät päättävät ammattialoista, joita ovat esimerkiksi entisöinti-, keramiikka-, kirjansidonta-, kivi-, kultaseppä-, lasi-, lavasterakennus-, metalli-, aseseppä-, puu-, restaurointi-, saamenkäsityö-, sisustus-, soitinrakennus-, tekstiili-, vaatetus-, veneenrakennus- ja verhoiluala.

Käsi- ja taideteollisuusalan ammattilaiset toimivat useilla palvelun ja valmistuksen toimialoilla eri ammateissa joko toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Alan yritystoiminta perustuu osaamiseen, laatuun ja yksilöllisiin tuotteisiin tai palveluihin. Yritykset ovat tyypillisesti pieniä, ja verkostoituminen mukaan lukien alihankinta on toiminnalle luonteenomainen ja tärkeä tapa kasvattaa toimintavolyymia ja tehokkuutta. Käsi- ja taideteollisuusalan ammattilaiset voivat toimia tuotantoprosessin eri vaiheissa. Raja käsityön, taideteollisuuden ja taidekäsityön välillä ei ole selkeä, joten alan tuotteet ulottuvat käyttöesineistä ja erilaisista palveluista taideteoksiin.

Alan tyypillisiä työtehtäviä ovat laadukkaiden käsityötuotteiden valmistus, suunnittelu ja muotoilu, korjaaminen ja restaurointi, ohjaus- ja palvelutehtävät sekä erikoistuneet myyntitehtävät. Käsi- ja taideteollisuusalan ammattilainen hallitsee ammattialansa materiaalit, työvälineet ja työmenetelmät laaja-alaisesti. Työssä ja työskentelyssä korostuvat asiakaslähtöisyys ja yksilöllisyys, esteettinen ja luova osaaminen, tyyli- ja laatutietoisuus, korkeatasoinen suunnittelu ja valmistus, yhteistyökyky, yrittäjämäinen asenne työhön sekä valmius jatkuvasti kehittää ja jakaa omaa osaamista. Työ edellyttää usein verkostoitunutta yhteistyötä suunnittelijoiden, asiantuntijoiden ja toisten alan ammattilaisten kanssa.

Käsityön tekeminen ja taidon kehittyminen voi olla myös asiakkaalle kuntoutusta, elämys tai uutta sisältöä elämään antava taito, joten kasvava harrastustoiminta sekä matkailu- ja hyvinvointipalveluiden huomioiminen lisäävät alan ammattilaisten ohjaustehtäviä. Muutosherkkyys sekä tuotteiden ja palveluiden huolellinen tuotteistaminen lisäävät alan ammattilaisten kykyä tunnistaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

4. AMMATTIALAN ARVOPERUSTA

Käsi- ja taideteollisuusalan mahdollisuuksia ja vahvuuksia ovat luovuuden, esteettisyyden, tekemisen taidon ja ympäristömyönteisyyden arvostus. Teknologian kehitystä hyödynnetään alalla mm. suunnittelussa ja valmistuksessa sekä sähköisenä kaupankäyntinä. Käsi- ja taideteollisuusosalalla toimitaan suomalaisen kulttuurin ylläpitämiseksi ja edelleen kehittämiseksi kansainvälistyvässä maailmassa. Tavoitteena on luoda viihtyisä, esteettinen, toimiva ja terveellinen tuotemaailma ja ympäristö. Tuotteiden ja palveluiden korkea laatu, toimivuus, taloudellisuus, kestävyys, kauneus sekä sopusointu valmistajan, käyttäjän ja ympäristön välillä tukevat kulttuurista, sosiaalista, ekonomista ja ekologista kestävä kehitystä. Ympäristömyönteinen ja asiakaslähtöinen tuotteen suunnittelu, tuotteiden elinkaaren huomioiminen ja kestävä raaka-aineiden valinnat sekä valmistus ovat käsi- ja taideteollisuusosalalla sekä arvoja että kilpailuvaltteja. Toiminnan lähtökohdiana on asiakaslähtöinen palveluhenkisyys ja tuloksellinen yhteistoiminta.

Käsi- ja taideteollisuusosalalla arvostetaan ihmisen kokonaisvaltaista kehitystä, vastuullisuutta, aloitteellisuutta, omatoimisuutta, luovuutta, yksilöllisyyttä ja yhteistyökykyisyyttä. Alalla korostuu käsillä tekemisen taito sekä perinteisten työmenetelmien ja työtapojen kehittäminen ja ylläpitäminen. Kansainvälistyvässä ympäristössä tarvittavia ominaisuuksia alan toimijoilla ovat viestintä ja mediaosaaminen sekä kieli- ja kulttuuriosaaminen. Yrittäjämäinen toiminta edellyttää kustannustietoisuutta ja taloudellisuutta, markkinointiosaamista, liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamista ja asiakaslähtöistä vuorovaikutteista palveluosaamista.

5. PERUSTUTKINNON TAVOITTEET

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon suorittaneella artesaanilla on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet ammattialansa eri tehtäviin sekä jatko-opintoihin. Lisäksi hänellä on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että tutkinnon suorittanut voi sijoittua työelämään, suoritua ammattialansa tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan. Artesaanilla on monipuolinen ammattitaito, ja hän osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja tietoja vaihtelevissa työelämän tilanteissa sekä nähdä työnsä osana ympäristöä ja suurempia tehtäväkokonaisuuksia.

Hän osaa ottaa työssään huomioon lähialojen ammattilaisten tehtävät. Artesaani on luotettava, laatu tietoinen, esteettisyyttä ymmärtävä, oma-aloitteinen sekä asiakaspalvelu- ja yhteistyöhenkinen. Hän tekee työnsä ammattialaa koskevan lainsäädännön ja määräysten mukaisesti. Toiminta edellyttää laadunhallinnan, kuluttajansuojan sekä malli- ja tekijänoikeuden tuntemista. Artesaanilla on yrittämisen perusvalmiudet ja hän työskentelee kestävän ja terveen yritystoiminnan periaatteita noudattaen. Hän toimii vuorovaikutteisesti, asiakaslähtöisesti, tyyli- ja laatu tietoisesti. Hän osaa toimia kustannustietoisesti ja taloudellisesti.

Artesaani osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja tuloksellisesti sekä ilmaista itseään selkeästi ja luottamusta lisäten. Kansainvälisesti toimivan artesaanin taitoja ovat kielitaito, kohdemaan kulttuurin ymmärtäminen, palvelualltius ja erilaisiin oloihin mukautuminen. Artesaani toimii suomalaisen kulttuurin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi kansainvälistyvässä maailmassa. Alalle tyypillinen verkostoituminen edellyttää mm. vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, verkostoitumisen mahdollisuuksien tunnistamista sekä kykyä toimia verkostoissa avoimesti ja luottamusta lisäten. Hänellä on myös edellytykset kehittää itseään ammatissaan. Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin.

Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa tilanteissa selviytymisessä.

Tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisalan suorittanut artesaani osaa toimia useilla palvelun ja valmistuksen toimialoilla eri ammateissa joko toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän voi toimia alan valmistus-, tuotanto-, suunnittelu-, muotoilu-, korjaus-, restaurointi-, ohjaus-, palvelu- ja/tai myyntitehtävissä. Hän tuntee ammattialansa materiaaleja ja työtapoja laajasti ja erikoistuu valitsemiinsa ammattialan työtehtäviin. Hän pystyy toimimaan aloitteellisesti, avoimesti ja luottamusta lisäten yhteistyössä suunnittelijoiden, asiantuntijoiden ja toisten alan ammattilaisten kanssa. Hän osaa tuotteistamista ja markkinointia sekä tunnistaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia muuttuvassa yhteiskunnassa.

Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisalan suorittanut artesaani osaa toimia useissa palvelun ja tekemisen työtehtävissä toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän toimii alan suunnittelu-, tuotanto-, restaurointi-, ohjaus-, palvelu- tai myyntitehtävissä. Hän tuntee ammattialansa sekä perinteisiä että nykyaikaisia materiaaleja, tuotteita ja työtapoja ja erikoistuu valitsemiinsa työtehtäviin. Hänellä on yrittäjämäinen asenne työhön toisen palveluksessa toimiessaankin sekä valmius kehittää ja jakaa omaa osaamistaan. Hän tekee ja käyttää erilaisia ammattialansa käytäntöihin perustuvia selvityksiä ja suunnitelmia ja tietää, milloin on tehtävä yhteistyötä suunnittelijan tai toisen ammattilaisen kanssa. Hän käyttää erilaisia tarvittavia dokumentointimenetelmiä työssään. Hän osaa tuotteistaa palvelunsa ja markkinoida niitä yhteistyössä markkinoinnin ammattilaisten kanssa.

Lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa tulee tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista (L630/98 5 §).

6. KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

1. KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO	180 OSP
2. AMMATILLISET TUTKINNON OSAT	135 OSP
<p>2.1 Pakolliset tutkinnon osat</p> <p>2.1.1 Asiakaslähtöinen valmistaminen, 15 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Asiakaslähtöinen valmistaminen, 10 osp Korjaus- ja muutosompelu, 5 osp <p>2.1.2 Kulttuurilähtöinen valmistaminen, 15 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Aikakaudet ja tyyliit pukeutumisen taustalla, 5 osp Juhlavaatetus, 10 osp <p>2.2 Tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisala, vaatetus</p> <p>2.2.1 Tuotteen suunnittelu 15 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Ammattialan tuotesuunnitteluprosessit, 10 osp Ammattialan tavan mukaisten tuotekuvien tuottaminen, 5 osp <p>2.2.2 Tuotteen valmistaminen, 45 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Joustavasta materiaalista valmistetut tuotteet, 5 osp Kankaasta valmistetut tuotteet, 30 osp Kankaankuviointi, 5 osp Eryitysmateriaalit, 5 osp <p>2.4 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat</p> <p>2.4.1 Asiakaspalvelun ja myyntityön toteuttaminen 15 osp työssäoppiminen</p> <p>2.4.3 Ohjaustoiminnan toteuttaminen 15 osp työssäoppiminen</p> <p>2.4.4 Palvelun tuotteistaminen 15 osp työssäoppiminen</p> <p>2.4.6 Stailaaminen 15 osp työssäoppiminen/lähiopetus</p> <p>2.4.8 Tilaustyön valmistaminen 15 osp työssäoppiminen</p> <p>2.4.9 Tuotekehitysprosessiin osallistuminen 15 osp työssäoppiminen</p> <p>2.4.11 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp</p> <p>2.4.12 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 0–15,osp</p> <p>2.4.13 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnoista, 15 osp</p> <p>2.4.14 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 15 osp</p> <p>2.4.15 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen 5 osp</p> <p>2.4.16 Yrityksessä toimiminen, 15 osp</p> <p>2.4.17 Huippuosajana toimiminen, 15 osp</p> <p>2.4.18 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 5-15 osp</p> <p>2.4.18.1 Sarja- ja teollisuustöiden valmistaminen 15 osp, työssäoppiminen</p> <p>2.4.18.2 Sisustustekstiilien valmistaminen 15 osp, työssäoppiminen</p> <p>2.4.18.3 Ohjaus- ja palvelutoiminta vaatetusalan kaupassa 15 osp, työssäoppiminen</p> <p>2.4.19 Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista, 5-15 osp</p> <p>2.1 Pakolliset tutkinnon osat</p> <p>2.1.1 Asiakaslähtöinen valmistaminen, 15 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuotteen valmistaminen kutoen ja asiakaspalvelu, 10 osp Tuotteen valmistaminen kangasta kuvioiden ja hinnoittelu, 5 osp <p>2.1.2 Kulttuurilähtöinen valmistaminen, 15 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Kankaankudonta ja taiteen ja muotoilun tuntemus, 15 osp <p>2.2 Tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisala, ohjaustoiminta</p>	

- 2.2.1 Tuotteen suunnittelu 15 osp
- Kuvallinen ilmaisu, 7 osp
 - Tuotesuunnittelu ja esitystekniikat, 8 osp

- 2.2.2 Tuotteen valmistaminen 45 osp
- Kankaankuviointi ja värjäys, 9 osp
 - Ompelu, 6 osp
 - Paperitekniikat, 6 osp
 - Lankatekniikat, 10 osp
 - Huovutus ja silkkimaalaus, 7 osp
 - Nahkatekniikat ja luonnonmateriaalit, 7 osp

2.4 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat

2.4.1 Asiakaspalvelun ja myyntityön toteuttaminen, 15 osp työssäoppiminen

2.4.3 Ohjaustoiminnan toteuttaminen, 15 osp

- Ohjaustoiminnan perusteet ja erityisryhmät, 5 osp
- Ohjausharjoitukset, 5 osp
- Materiaalipaketin ja kurssin toteuttaminen, 5 osp

2.4.4 Palvelun tuotteistaminen, 15 osp työssäoppiminen

2.4.8 Tilaustyön valmistaminen, 15 osp työssäoppiminen

2.4.9 Tuotekehitysprosessiin osallistuminen, 15 osp työssäoppiminen

2.4.10 Tuotteen valmistaminen käsityönä, 15 osp työssäoppiminen

2.4.11 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

2.4.12 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 0–15,osp

2.4.13 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnosta, 15 osp

2.4.14 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 15 osp

2.4.15 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen 5 osp

2.4.16 Yrityksessä toimiminen, 15 osp

2.4.17 Huippuosaajana toimiminen, 15 osp

2.4.18 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 5-15 osp

- 2.4.18.1 Erityisryhmien ohjaus, 15 osp työssäoppiminen

2.4.19 Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista, 5-15 osp

2.1 Pakolliset tutkinnon osat

2.1.1 Asiakaslähtöinen valmistaminen

2.1.2 Kulttuurilähtöinen valmistaminen

- Muotoilualan mallit 1, 5 osp
- Muotoilualan mallit 2, 5 osp
- Graafinen muotoilu, 5 osp

2.2 Tuotteen suunnittelun ja valmistuksen osaamisala, muotoilu

2.2.1 Tuotteen suunnittelu, 15 osp

- Tuotesuunnittelun ja tuotemuotoilun perusteet, 5 osp
- Tietokoneavusteinen tuotesuunnittelu; CAD, 5 osp
- Tuotemallintaminen, 3D-mallintaminen ja visualisointi, 5 osp

2.2.2 Tuotteen valmistaminen, 45 osp

- Tuotemuotoilun mallit ja tekniikat, 15 osp
- Tuotemuotoilu 1, 10 osp
- Tuotemuotoilu 2, 10 osp
- Tuotemuotoilu 3, 10 osp

2.4 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat, muotoilu

2.4.8 Tilaustyön valmistaminen, 15 osp

2.4.9 Tuotekehitysprosessiin osallistuminen, 15 osp

2.4.10 Tuotteen valmistaminen käsityönä, 15 osp
tai

2.4.11 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

- 2.4.12 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 0–15,osp
 - 2.4.12.1 Tekninen suunnittelu ja prototyyppin valmistus, 15 osp
- 2.4.13 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnosta, 15 osp
- 2.4.14 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 15 osp
- 2.4.15 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen 5 osp
- 2.4.16 Yrityksessä toimiminen, 15 osp
- 2.4.17 Huippuosajana toimiminen, 15 osp
- 2.4.18 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 5-15 osp
- 2.4.19 Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista, 5-15 osp

2.1 Pakolliset tutkinnon osat

- 2.1.1 Asiakaslähtöinen valmistaminen, 15 osp
 - Märkätilojen suunnittelu ja materiaalit, 5 osp
 - Asiakaspalvelu, 5 osp
 - Märkätilojen rakentaminen, 5 osp
- 2.1.2 Kulttuurilähtöinen valmistaminen
 - Rakennus- ja sisustustyyli, 5 osp
 - Korjausrakentaminen ja dokumentointi, 5 osp
 - Perinteiset työmenetelmät, 5 osp

2.3 Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisala

- 2.3.1 Toteuttamisen suunnittelu, 15 osp
 - Sisustussuunnittelun perusteet, 5 osp
 - Dokumentointi, 5 osp
 - Suunnittelutyö, 5 osp
- 2.3.2 Palvelun toteuttaminen, 45 osp
 - Orientoituminen ammattialaan, 5 osp
 - Työvälineet, koneet, laitteet ja työturvallisuus, 5 osp
 - Sisustusrakennustyöt, 13 osp
 - Maalaus- ja päällystystyöt / listoitukset, 7 osp
 - Kiintokalusteet, varusteet ja laitteet, 5 osp
 - Urakatyö ja työssäoppiminen, 10 osp

2.4 Kaikille valinnaiset tutkinnon osat. Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisala

- 2.4.1 Asiakaspalvelun ja myyntityön toteuttaminen, 15 osp työssäoppiminen
- 2.4.4 Palvelun tuotteistaminen, 15 osp työssäoppiminen
- 2.4.5. Sisustustyö tekeminen, 15 osp työssäoppiminen
- 2.4.6 Stailaaminen, 15 osp työssäoppiminen
- 2.4.8 Tilaustyön valmistaminen, 15 osp työssäoppiminen
- 2.4.11 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
- 2.4.12 Tutkinnon osat ammatillisista perustutkinnoista, 0–15,osp
- 2.4.13 Tutkinnon osa ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnosta, 15 osp
- 2.4.14 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 15 osp
- 2.4.15 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen 5 osp
- 2.4.16 Yrityksessä toimiminen, 15 osp
- 2.4.17 Huippuosajana toimiminen, 15 osp
- 2.4.18 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 5-15 osp
 - 2.4.18.1 Keittiökalusteiden suunnittelu ja asentaminen 15 osp
 - Kalusteiden suunnittelu ja mallintaminen, 10 osp
 - Kalusteiden asentaminen, 5 osp
 - 2.4.18.2 Märkätilatyöt 15 osp
 - Märkätilojen rakentaminen, 15 osp
- 2.4.19 Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista, 5-15 osp

Tutkinnon osiin sisältyy osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta Jedussa vähintään 36 osp. Opintojen ohjaus on kuvattu erillisessä liitteessä.

7. YHTEISET TUTKINNON OSAT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA		35 OSP
	Pakolliset	Valinnaiset
3.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp	8 osp	3 osp
3.1.1. Äidinkieli	5	0–3
3.1.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1	0–3
3.1.3. Vieraat kielet	2	0–3
3.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp	6 osp	3 osp
3.2.1. Matematiikka	3	0–3
3.2.2. Fysiikka ja kemia	2	0–3
3.2.3. Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen	1	0–3
3.3 Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp	5 osp	3 osp
3.3.1. Yhteiskuntataidot	1	0–3
3.3.2. Työelämätaidot	1	0–3
3.3.3. Yrittäjyys ja yritystoiminta	1	0–3
3.3.4. Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto	2	0–3
3.4 Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp		7 osp
3.4.1. Kulttuurien tuntemus		0–3
3.4.2. Taide ja kulttuuri		0–3
3.4.3. Etiikka		0–3
3.4.4. Psykologia		0–3
3.4.5. Ympäristöosaaminen		0–3
3.4.6. Osa-alueita kohdista 3.1.1–3.3.4		0–3
	19 osp	16 osp
<p>Tutkinnon perusteissa määrättyjen osa-alueiden (3.1.1–3.4.6) valinnaisten osaamistavoitteiden lisäksi tai niiden sijaan koulutuksen järjestäjä voi päättää erilaajuisia muita valinnaisia osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjän itse päättämille valinnaisille osaamistavoitteille määritellään osaamisen arviointi ja laajuus osaamispisteinä.</p> <p>Tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla myös opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.</p>		

3. VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT	10 OSP
<p>4.1 Tutkinnon osa ammattitaitoa syventävistä tai laajentavista ammatillisista tutkinnon osista</p> <p>4.2 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa</p> <p>4.3 Tutkinnon osa yhteisistä tutkinnon osista tai lukio-opinnoista</p> <p>4.4 Tutkinnon osa jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevista opinnoista</p> <p>4.5 Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuva tutkinnon osa</p>	

Tarkemmat tiedot tutkintokohtaisista valinnaisuussäännöistä löytyvät tutkinnon perusteista osoitteesta:

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/amatilliset_perustutkinnot/tutkinnon_perusteet_voimaan_010815